

بسم الله الرحمن الرحيم

شرح محسنون

شرح د. غزل از صائب

نیما رحیمی

WWW.ayenbook.ir

فهرست منابع

۱.....	ویژگی‌های شعر صائب
۴.....	غزل ۵۸۰۱
۱۱.....	غزل ۵۸۰۲
۱۸.....	غزل ۵۸۰۳
۲۶.....	غزل ۵۸۰۴
۳۳.....	غزل ۵۸۰۵
۴۳.....	غزل ۵۸۰۶
۵۰.....	غزل ۵۸۰۷
۵۸.....	غزل ۵۸۰۸
۶۱.....	غزل ۵۸۰۹
۶۷.....	غزل ۵۸۱۰
۷۵.....	فهرست منابع

«میرزا محمدعلی» میرزا عبدالرحیم تبریزی اصفهانی معروف به «صائب» از استادان بزرگ شعر و ادب در عهد صفویست. خاندان او اصلاً تبریزی و از اعقاب شمس الدین محمد شیرین تهرانی تبریزی شاعر مشهور سده هشتم و آغاز سده نهم (۸۰۸ هجری) بود، ولی ولادت و تربیت میرزا محمدعلی در اصفهان بوده و به همین سبب او را در تذکره‌ها گاه تبریزی و گاه اصفهانی گفته‌اند در حالی که شاعر انتساب خود و خاندانش را به تبریز فراموش نمی‌کرد.

پدرش میرزا عبدالرحیم که از بازرگانان تبریز بود، در عهد شاه عباس بزرگ به اصفهان مهاجرت کرد و در محله عباس آباد سکونت گزید. میرزا محمدعلی آنجا ولادت یافت. زاد سالش به درستی دانسته نیست ولی می‌تواند پیرامون سال ۱۰۱۰ هجری زاده شده باشد.

صائب در اصفهان پرورش یافت و بنا بر شیوه زمان به یقین شعر را از دانش‌های ادبی و عقلی و نقلی که در بایست فرهیختگان زمان بود نزد استادان شهر، و نبشتاری (خط) را از عم خود شمس‌الدین تبریزی معروف به «شیرین قلم» آموخت و در همین روزگار جوانی بود که به مکه و مشهد سفر کرد، و آنگاه در اواخر

عهد نورالدین جهانگیر (م ۱۰۳۷ هجری)، گویا به گونه بازرگانان، سفر هند اختیار کرد.

تاریخ این سفر را، که هفت سال به درازا کشید، برخی سال ۱۰۳۴ و از راه کابل دانسته و آن را مقدمه آشنایی وی با ظفر خان احسن شمرده‌اند. احسن‌الله احسن مقدم صائب را به گرمی پذیرفت و از مراسم قدردانی سر مویی فرو نگذاشت چه که گوید:

کلاه گوشه به خورشید و ماه می‌شکنم
باین غرور که مدح‌تگر ظفر خانم
ز سر بار به پیش چو قطره ریز شوم
قسم خورد به سر کلک ابر نیسانم
بلند بخت نه بالا از تربیتا
که از نسیم هواداریت گلستانم
حقوق تربیتی را که در دست داری
و تاج مدح نهادی بفرق دیوانم...

صائب نخستین بار شعرهای خود را، که آن‌ها تمام پراگنده بود، به تشویق ظفرخان احسن گرد آورد؛ از جانبی دیگر دوستی میان او و گوینده مایه آن شد که شیوه رایج میان دیگر شاعرانی را که می‌شناخته، رها کرد و طرز صائب روی آورد و بگوید:

طرز یاران پیش احسن بعد ازین مقبول نیست
تازه گویی‌های او از فیض طبع صائب است

این آشنایی صائب با احسن همه مدت اقامت او را در هند فرا گرفت و چون در اوایل عهد شهابالدین شاهجان (جلوس در ۱۰۳۷) صوبه‌داری کابل به خواجه لشکر خان محول گردید و ظفر خان از کابل عزم درگاه پادشاه کرد، صائب را با خود برد و به حضور شاهجان، آنگاه که در برنیپور دکن بود، معرفی نمود.

اقامت صائب در برهانپور تا پایان اقامت شاهجان و به تبع او ظفرخان احسن و درش خواجه ابوالحسن تربتی در آن سامان به درازا کشید و چون میرزا عبدالرحیم شاهجان در سال ۱۰۳۹ عزم بازگشت به پایتخت کرد و ظفرخان احسن که این بار به جایی پندیده به صوبه‌داری کشمیر می‌رفت صائب را با خود بدان سامان برد و او پس از سیر کشمیر به پایتخت آمد. بعد از بیرون رفتن از ایران (= ۱۰۴۰ هجری) به میهن بازگشت و در اصفهان به حضور شاه عباس دوم رسید و خطاب ملک‌الشعرایی دربار صفوی یافت و تا پایان عهد شاه عباس و چند سالی از دوران شاه سلیمان بزیست و در این مدت محضرش در اصفهان در اجتماع اهل ادب و آمد و شد دوستداران سخن بود، و او جز به قصد سیاحت بعضی شهرها و ناحیت‌های ایران از اصفهان بیرون نرفت و باز به اصفهان و به «لنگر» و «تکیه» خود معاودت کرد و همانجا بود تا به سال ۱۰۸۱ در گذشت. او را در اصفهان در بعضی مکان‌ها اکنون به «قبر آقا» معروفست به خاک سپردند و این بیت از یک غزلش بر سنگ قبر او نقش شده است:

در هیچ پرده نیست نباشد نوای تو عالم پر است از تو و نیست جای تو